

Statkraft Energi AS
Postboks 200, Lilleaker
0216 OSLO

Vår dato: 15.09.2017
Vår ref.: 201702318-3
Arkiv: 311 / 156.BZ
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Marit Carlsen
maca@nve.no

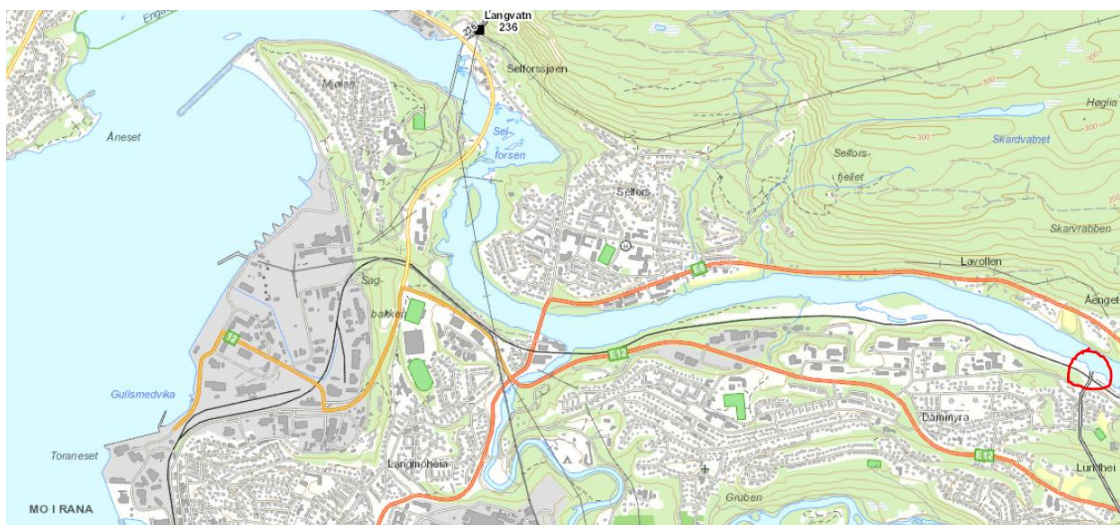
Vurdering av konsesjonsplikt for opprusting av Rana kraftverk, Rana kommune, Nordland

NVE vurderer at den planlagte opprustingen av Rana kraftverk ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, slik planene er beskrevet i søknaden fra Statkraft.

Bakgrunn

Rana kraftverk ligger i Rana kommune, Nordland fylke, og utnytter fallet mellom Store Akersvatn og Ranaelva. Kraftverket produserer ca. 2,1 TWh/år, hovedsakelig om vinteren. Kraftstasjonen er bygget i fjell og har dykket utløp i Ranaelva ved Åenget, om lag fem km oppstrøms Ranafjorden. Vannføringen i Ranavassdraget er i dag sterkt påvirket av vannkraftproduksjon. Kraftverkets beliggenhet er vist i figur 1. Konsesjonen til Rana kraftverk ble gitt ved kgl. res. 21.12.1962.

Statkraft planlegger en opprusting/rehabilitering av kraftverket, og NVE har mottatt brev datert 13.3.2017 med beskrivelse av planene, inkludert en konsekvensvurdering. Statkraft har bedt NVE vurdere om rehabiliteringen er konsesjonspliktig etter vannressursloven.

Figur 1: Ranavassdraget fra utløpet av Rana kraftverk (markert med rød ring) og ned til fjorden.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Tiltaket

Rehabiliteringen av Rana kraftverk innebærer en oppgradering av tre generatorer, nye høyspentkabler og rehabilitering av de fire turbinene i kraftverket. Virkningsgraden vil øke, og maksimal slukeevne økes med ca. 10 m³/s. Dette er en økning på om lag 10 % sammenliknet med dagens installasjon. Det er ikke planlagt nye fysiske inngrep. Etter rehabiliteringen vil kraftverket kunne produsere ca. 50 GWh/år mer enn i dag.

Høring

Planen for rehabiliteringen, inkludert konsekvensvurderingen, ble sendt på høring til Rana kommune, Nordland fylkeskommune og Fylkesmannen i Nordland, med høringsfrist 19.6.2017.

Høringsuttalelser

NVE har mottatt innspill fra Rana kommune (dok. 4, 19.6.17) og Nordland fylkeskommune (dok. 5, 21.6.17).

Rana kommune er på generelt grunnlag positive til tiltak som dette, der eksisterende anlegg rehabiliteres og virkningsgraden økes. Kommunen viser til den pågående vilkårsrevisjonen for Bjerka/Plura- og Langvatn-reguleringene, og har ingen kommentarer til Statkraft sine planer ut over det.

Nordland fylkeskommune er også opptatt av den pågående vilkårsrevisjonen og ber om at NVE ser konsesjonspliktavurderingen i sammenheng med revisjonssaken. Fylkeskommunen vurderer at tiltaket ikke vil ha virkninger på landskap eller friluftsliv, men ber om en vurdering av tiltakets konsekvenser i henhold til vannforskriften § 12.

Søkers kommentarer

Statkraft har i e-post av 21. juni kommentert at opprustningen av Rana kraftverk ikke vil påvirke revisjonssaken.

NVEs vurdering

Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget uten å ha konsesjon. Dette følger av vannressursloven § 8. Det er *nye* negative virkninger ut over den eksisterende situasjonen som skal vurderes, og det er kun skade eller ulempe, altså negative virkninger som er relevant. Hovedsakelig er det virkninger i selve vannstrengen som skal vurderes.

NVE registrer at ingen av høringspartene har konkrete innvendinger mot den planlagte rehabiliteringen.

Vilkårsrevisjon

Det pågår en vilkårsrevisjon knyttet til flere av reguleringskonsesjonene i Ranavassdraget. Høringspartene er opptatt av at de kravene og innspillene som er fremmet i den pågående revisjonssaken tas hensyn til. NVE kan ikke se at den planlagte opprustningen/rehabiliteringen av Rana kraftverk vil være til hinder for gjennomføring av de krav/innspill som er fremmet i revisjonssaken eller på annen måte legge føringer for utfallet i revisjonssaken. Vi mener derfor at vi kan vurdere konsesjonsplikt for opprusting av Rana kraftverk uavhengig av revisjonssaken.

Kunnskapsgrunnlag

Ferskvannsbilogen har utarbeidet et notat om tiltakets konsekvenser for fisk, som er vedlagt Statkraft sitt brev. Sammen med kjent kunnskap, mottatte høringsuttalelser, egen befarings samt erfaringer mener

vi dette er et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag, tatt i betraktning tiltakets begrensede omfang og risiko for skade, jf. naturmangfoldloven § 8.

Hydrologi

Vannføringen i Ranavassdraget oppstrøms utløpet av Rana kraftverk er i stor grad styrt av driften av Langvatn kraftverk. Det er krav om minstevannføring på 10 m³/s forbi Reinfossen (9 km oppstrøms Rana kraftverk) i perioden september til mai. Mellom Reinfossen og utløpet av Rana kraftverk får vassdraget tilførsel av vann fra Plura, som kommer inn ved Kobbforsen, og normalt er vannføringen rett oppstrøms Rana kraftverk 10 - 25 m³/s. Restfeltet nedstrøms kraftverket består i hovedsak av Tverråga og noen få mindre bekker, som kan bidra med en del vann under snøsmeltingen. Flomvannføringen i hovedvassdraget kan komme opp i 1000 m³/s.

Det er om vinteren, når vannstanden i elva er naturlig lav, at driftsvannføringen fra Rana kraftverk relativt sett har størst betydning for vannstanden i elva. Det er lite fall mellom kraftverksutløpet og Ranafjorden, og vannstanden i den nederste delen av vassdraget påvirkes av tidevannet. Elva påvirkes av tidevannet opp til Kjerrforsen, som ligger 3 km oppstrøms kraftverket.

Som utgangspunkt for å vurdere hvilke virkninger en økt driftsvannføring vil få for vannstanden i elva, er det lagt til grunn et normalt vannregime i elva, med vannføringer mellom 10 og 25 m³/s. Konsekvensvurderingen viser at når Rana kraftverk blir kjørt med ny maksimal slukeevne, slik at driftsvannføringen er 10 m³/s høyere enn i dag, vil dette i snitt føre til at vannstanden i elva blir 3 – 6 cm høyere. Hvor stor effekten blir til enhver tid, vil imidlertid avhenge av tidevannspåvirkningen. I flomsituasjoner vil økt driftsvannføring ha marginale virkninger på vannstanden. Samlet sett vil den økte driftsvannføringen i liten grad påvirke vannstanden i elva nedstrøms utløpet. Vassdraget for øvrig vil ikke bli berørt av tiltaket.

Driftsmønster og magasindisponering

Statkraft sine beregninger av magasindisponeringer etter en rehabilitering viser at vannstanden i magasinet i månedene januar til juli vil ligge marginalt høyere (maks. 0,5 meter) enn det som er normalt med dagens driftsmønster. Resten av året vil vannstanden være som før. Endringen vil være innenfor manøvreringsreglementet. Det er ikke kjente allmenne interesser rundt magasinet som kan bli berørt av dette.

Statkraft skriver i sitt brev at driften av Rana kraftverk i dag hovedsakelig er styrt av kraftmarkedet, og at rehabiliteringen av anlegget vil gi dem enda bedre muligheter til å tilpasse produksjonen til prisvariasjonene. Driften av kraftverket vil i all hovedsak være et resultat av kraftmarkedet og prisutviklingen i fremtiden. Dette er en vanlig måte å drive kraftverk på i dag, og gjennomføres i eldre kraftverk uavhengig av rehabiliteringer og slukeevne. Slik effektkjøring kan ha negative virkninger ut over jevnere kraftverksdrift som tidligere var det normale.

Gjennom det pågående arbeidet med revisjon av vilkårene for reguleringer i Ranavassdraget vil NVE vurdere behovet for å sette restriksjoner på manøvrering av magasiner og/eller kraftverksdrift. Rehabiliteringen av Rana kraftverk vil ikke legge føringer for hvordan dette behandles i revisjonen.

Vi legger til grunn at eventuelle restriksjoner på effektkjøring kan pålegges i reviderte vilkår uavhengig av den planlagte rehabiliteringen.

Erosjon

Driftsvannet fra Rana kraftverk renner ut ved Åenget. Her møter driftsvannet enkelte undervannsskjær, men noe vann strømmer likevel over mot elvebredden på motsatt side. Dette gjør seg særlig gjeldende når vannføringen i elva er relativt lav og driftsvannføringen er relativt høy. Elvebredden på motsatt side av utløpet har forbygninger for å hindre utrasinger langs elva. Forbygningene ble første gang planlagt i 1974. Oppdatert plan for arbeidene ble fremlagt i 1991, og anlegget ble bygget. NVE befarte sikringsanlegget («VV6863 Ranelva») i år 2000. Det var da i god stand.

17.8.2017 gjennomførte NVE en ny befaring sammen med Statkraft for å undersøke erosjonsforbygningens tilstand og for å vurdere om økt driftsvannføring kan føre til behov for forsterkninger. Ca. 300 meter av forbygningen, fra kraftverksutløpet og nedover, ble undersøkt. Det viste seg at erosjonsforbygningen langs denne parsellen er erodert bort, den har ikke lenger noen funksjon. Blottlagte løsmasser består av silt, som har liten motstand mot erosjon, og det ble konkludert med at det er behov for en ny, solid steinfylling på parsellen. Statkraft har i e-post datert 23.8.17 kommentert dette. De mener at en kapasitetsutvidelse av kraftverket, slik de har søkt om, vil ha liten betydning for dagens situasjon, men at de ser behovet for ny forbygning langs Åenget og at en tidsplan for dette bør utarbeides snarlig. Statkraft er innstilt på en nærmere dialog med NVE om forbygningene.

Den planlagte økningen i slukeevne er svært liten, særlig sammenliknet med flomvannføringene i vassdraget. Vi har vanskelig for å se at en 10 % økning i driftsvannføring vil være av vesentlig negativ betydning for erosjon langs elva.

Effektkjøring kan ha betydning ut over normal, jevn kraftverksdrift ved at det påvirker grunnvannet i skråningen ned mot elva, og dermed fører til erosjon. Dét kan være en årsak til at sikringsanlegget på motsatt side av utløpet nå er erodert bort. Dette er imidlertid konsekvenser som oppstår av kraftverksdriften uavhengig av rehabiliteringen, og er etter vårt syn ikke grunn til å konsesjonsbehandle den planlagte rehabiliteringen.

Da det helt klart er behov for å utbedre erosjonsforbygningen ved Åenget langs elva, forutsetter vi at Statkraft følger opp dette og iverksetter nødvendige tiltak.

Gjennom det pågående arbeidet med vilkårsrevisjon i Ranavassdraget vil NVE vurdere behovet for erosjonssikring nærmere på alle strekninger som er aktuelle i revisjonssaken. En rehabilitering av Rana kraftverk vil ikke legge føringer for hvordan temaet behandles i revisjonssaken. Erosjonssikring kan pålegges i medhold av reviderte vilkår uavhengig av rehabiliteringen.

Fisk

Kantsonen langs elva på den berørte strekningen er bratt de aller fleste steder. Ifølge konsekvensvurderingen er mindre enn 10 % av dette arealet mulige leveområder for ungfisk av laks og ørret. Jf. konklusjonene i hydrologi-kapittelet, vil disse områdene i liten grad kunne tas i bruk som nye gyte- eller oppholdssteder for fisk. Det forventes dermed heller ikke at risiko for tørrlegging av gyteområder, eller stranding av fisk, vil øke som konsekvens av tiltaket.

Ranavassdraget er ett av landets nasjonale laksevassdrag og er dermed omfattet av et beskyttelsesregime som legger føringer for hvilke tiltak som kan tillates. I beskyttelsesregimet er det slått fast at tiltak som «ikke fører til endring av naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold som er av nevneverdig negativ betydning for laksen», kan gjennomføres. En 10 % økning i maksimal driftsvannføring fra Rana kraftverk vil ikke ha nevneverdige virkninger for vanddekket areal eller føre til nevneverdig økt sannsynlighet for tørrlegging av gyteområder eller stranding av fisk. Vi kan ikke se at tiltaket vil påvirke vanntemperaturen eller vannkvaliteten i særlig grad, og etter vår vurdering vil

heller ikke vandringsforholdene bli påvirket. Forholdet til fisk er heller ikke kommentert av noen av høringsspartene.

Eventuelle virkninger av økt effektkjøring vil bli vurdert i den pågående vilkårsrevisjonen, jf. kapittelet om driftsmønster og magasindisponering.

NVE kan ikke se at rehabiliteringen av Rana kraftverk vil føre til nevneverdige, negative virkninger for laks eller annen fisk i vassdraget. Tiltaket vil etter vårt syn ikke være i strid med beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag.

Vannforskriften

Den berørte strekningen av Ranavassdraget inngår i vannforekomst 156-285-R «Ranaelva nedstrøms samløp Langvassåga». Vannforekomsten er klassifisert som sterkt modifisert (SMVF). En oppgradering av Rana kraftverk vil etter vår vurdering ikke ha nevneverdige konsekvenser for fisk eller andre allmenne interesser i vassdraget. Vi kan ikke se at den økologiske tilstanden vil bli nevneverdig påvirket av tiltaket, og mener det ikke er relevant med en nærmere vurdering etter vannforskriften § 12.

Naturmangfoldloven

Vi mener at våre vurderinger er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven, jf. §§ 8 - 12. Tiltaket er etter vårt syn ikke i strid med forvaltningsmålet for arter eller økosystemer, jf. §§ 4 og 5.

Energiloven

26.6.2017 fikk Statkraft AS konsesjon etter energiloven til utskifting av generatorene i kraftverket med tilhørende høyspenningsanlegg, samt til bygging av nye kraftledninger. Med de opplysningene vi har, anser vi forholdet til energiloven som avklart.

Konklusjon

Samlet sett vurderer vi at den planlagte rehabiliteringen av Rana kraftverk ikke vil føre til nye ulemper eller skader for allmenne interesser av et slikt omfang at det utløser behov for konsesjon etter vannressursloven.

Opprustingen av Rana kraftverk er ikke konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8.

Vedtaket er gjort med hjemmel i vannressursloven § 18 og delegering til NVE fra Olje- og energidepartementet av 19. desember 2000.

Eventuelle restriksjoner for vannføring eller vannstand vil bli vurdert gjennom en samlet vurdering for hele reguleringssystemet i forbindelse med den pågående revisjonssaken.

Vi forutsetter at Statkraft følger opp når det gjelder erosjonssikring langs elva og iverksetter nødvendige tiltak. Dette vil uansett kunne pålegges i medhold av modernisert vilkår, som vil bli innført etter at vilkårsrevisjonen er ferdig behandlet.

NVEs konklusjon bygger på de opplysningene som er gitt i søknaden datert 13.3.2017, inkludert vedlegg, samt egen befaring av erosjonsanlegget. Dersom det blir endringer i planene må ny søknad/melding sendes til NVE slik at vi kan vurdere konsesjonsplikt på nytt.

Vi gjør oppmerksom på at anlegg som ikke er bygget i samsvar med planer godkjent av NVE (herunder installert effekt og slukeevne) ikke er berettiget til å motta el-sertifikater, jf. forskrift om el-sertifikater § 9, 2. ledd, bokstav a. I den forbindelse gjør vi oppmerksom på at iverksetting av konsesjonspliktige tiltak

uten nødvendig konsesjon er straffbart, jf. vannressursloven § 63. Selv om tiltaket ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, gjelderplikten til aktsomhet i lovens § 5.

Tiltakshaver må selv sørge for å avklare forholdene til private interesser som eventuelt blir berørt. NVE vurderer ikke privatrettslige forhold.

Videre oppfølging

I medhold av eksisterende vilkår i reguleringskonsesjonen av 21.12.1962 kan NVE følge opp planlegging, bygging og drift av anlegget.

Idriftsettelse av kraftverk skal meldes inn på skjema som finnes på <https://www.nve.no/energiforsyning-og-konsesjon/vannkraft/>. Dette gjelder også opprusting av eksisterende anlegg.

Klageadgang

Denne avgjørelsen kan påklages, jf. reglene i forvaltningsloven kapittel VI. En eventuell klage stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Fylkesmannen i Nordland
Rana kommune